Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Täiendavad kaalutlused seoses dokumendiga „Soovitus: nõukogu soovitus euroala majanduspoliitika kohta““

(COM(2021) 742 final)

(omaalgatuslik arvamus)

(2023/C 75/07)

Raportöör: **Juraj SIPKO**

Täiskogu otsus	22.3.2022
Õiguslik alus	kodukorra artikli 52 lõige 2
	omaalgatuslik arvamus
Vastutav sektsioon	majandus- ja rahaliidu ning majandusliku ja sotsiaalse ühtekuuluvuse sektsioon
Vastuvõtmine sektsioonis	6.10.2022
Vastuvõtmine täiskogus	27.10.2022
Täiskogu istungjärk nr	573
Hääletuse tulemus	
(poolt/vastu/erapooletuid)	170/1/2//

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee märgib, et euroala ja Euroopa Liidu praegust majandusarengut iseloomustab eriti suur majanduslik, geomajanduslik ja poliitiline ebakindlus. See ebakindlus tuleneb kahest jätkuvast süsteemsest šokist, st COVID-19 jätkuvast levikust ja Venemaa sissetungist Ukrainasse. Samuti on tekkinud uus oht, mis on seotud rahvusvahelise kaubanduse, maksete, kapitali- ja finantsturgude, sealhulgas tootmis-, teadus- ja transpordisektorite killustatusega. Süsteemsed riskid on kaasa toonud valitsemissektori võla tohutu suurenemise ja inflatsiooni kasvu. Kliimamuutuste vastu võitlemine on siiski endiselt euroala ja ELi liikmesriikide suurim probleem.

1.2. Komitee kordab, et võitlus COVID-19 jätkuva leviku vastu ei ole kaugeltki lõppenud. Seepärast tuleks selle haiguse vastu võitlemiseks rakendada kõiki sisulisi ja süsteemseid meetmeid, valmistudes samal ajal muudeks võimalikeks epideemiateks ja pandeemiateks. Komitee rõhutab, nagu on kinnitanud ka kahe viimase aasta kogemused, et suurim investeeringutasuvuse määr on tervishoiusektoris.

1.3. Komitee toetab Venemaa agressiooni ja sõja lõpetamist Ukrainas ning Ukraina territoriaalse terviklikkuse taastamist. See võib luua tingimused vastupidava, kaasava ja kestliku majanduskasvu saavutamiseks euroala riikides ja Euroopa Liidu liikmesriikides.

1.4. Komitee jälgib tähelepanelikult inflatsiooniga seotud väga ebasoodsaid suundumusi, mis tulenevad peamiselt toorme-, toidu- ja energiahindade tõusust, sealhulgas tarneahela katkemisest. Kõnealuses olukorras ei ole intressimäärade tõstmine eriti tõhus vahend. Liiga range rahapoliitika võib suurendada ka majanduslanguse riske ja võib aeglustada hädavajalikke erainvesteeringuid energiasüsteemi ümberkujundamisse. Seetõttu soovitab komitee, et Euroopa Keskpanka (EKP) korraldaks asjakohase proportsionaalsuse hindamise, analüüsides hoolikalt rangema rahapoliitika kõrvalmõjusid ja selle tagajärgi pikaajalistele hinnastabiilsuse eesmärkidele. Komitee julgustab siiski EKP-d vähendama alusinflatsiooni, ilma et see kahjustaks ELi majanduse taastumist. Eespool nimetatud riskide tõttu peaks EKP tavapärase rahapoliitika juurde tagasipöördumisel tegutsema ettevaatlikult.

1.5. Võttes arvesse energia- ja toiduhindade järsku tõusu, soovitab komitee riikide majanduspoliitika kujundajatel luua toimiv ja tõhus sotsiaalne turvavõrk kõige vähem kaitstud elanikkonnarühmade jaoks, sealhulgas kõige enam mõjutatud keskklassi segmentidele, jätmata kedagi kõrvale.

1.6. Komitee väljendab muret valitsemissektori võla jätkuva suurenemise pärast. Seetõttu soovitab komitee astuda samme eelarve konsolideerimiseks keskpikas plaanis. Liikmesriikide eelarvete täiendamiseks näeb komitee võimalusi õiglaseks maksustamiseks ja sellega seoses avaliku sektori vahendite tõhusaks kasutamiseks.

1.7. Komitee juhib tähelepanu sellele, et üldise vabastusklausli rakendamine COVID-19 tõttu oli õige otsus. Kuigi vabastusklausli rakendamist on pikendatud 2023. aastani, tuleb süsteemsete riskide jätkumise korral kaaluda selle edasist pikendamist. Seepärast ootab komitee, et Euroopa Komisjon valmistaks viivitamata ette konkreetsed meetmed stabiilsuse ja kasvu pakti reformimiseks.

1.8. Hoolimata edusammudest rahandusliidu loomisel tuleb vastu võtta ja ellu viia kõik olulised ja süsteemsed meetmed pangandusliidu ja kapitaliturgude liidu väljakujundamiseks. Sellega seoses kutsub komitee vastutavaid organisatsioone ja pädevaid institutsioone üles ühendama jõud, et luua rahandusliit.

1.9. Komitee tõstab esile killustatuse negatiivset mõju. Ta juhib tähelepanu riigi võlakirjade turu ebastabiilsusele euroala turgudel. Seepärast peab komitee kiiduväärseks Euroopa Keskpanga 15. juuni 2022. aasta teadaannet euroala killustatuse vastu võitlemise meetmete väljatöötamise kohta.

1.10. Komitee toetab euroala majanduse ümberkujundamist. Samal ajal osutab aga komitee kliimamuutustega seotud eksistentsiaalsele ohule. Seda silmas pidades ja olenemata ettenägematutest keerulistest geomajanduslikest arengusuundumustest soovitab komitee üle minna taastuvatele energiaallikatele ning kasutada taastekava raames kättesaadavaid rahalisi vahendeid ja muid rahalisi vahendeid, sealhulgas erasektori rahastamise toetust.

1.11. Nagu muudki ELi riigid seisavad euroala riigid praegu silmitsi süsteemsete šokkide, riskide ja ohtudega. Seetõttu, võttes arvesse praegust kriitilist perioodi inimkonna arengus, kutsub komitee kõiki riike ja rahvusvahelisi pädevaid asutusi üles tegema koostööd käsitlemaks kõiki ajalooliselt enneolematuid süsteemseid šokke, riske ja ohtusid, millega maailm praegu silmitsi seisab. Meetmete vastuvõtmise ja rakendamise edasilükkamisel võivad olla kaugeleulatuvad tagajärjed mitte ainult varalise kahju, vaid ka eelkõige inimelu seisukohast.

2. **Taust ja kontekst**

2.1. Praegu eksisteerib reaalselt kaks süsteemset šokki – COVID-19 ja Venemaa sissetung Ukrainasse –, mis koos neile järgnenud geomajandusliku killustatusega on kaasa toonud suure ebakindluse. Veelgi enam, toorme- ja toiduhindade tõus on põhjustanud märkimisväärseid sotsiaal-majanduslikke riske nii euroalal kui ka ELis. Võttes arvesse kliimamuutustest tingitud eksistentsiaalset ohtu, on euroala ja ELi liikmesriikide üks suurimaid probleeme üleminek rohelisele majandusele.

2.2. Praeguse majandusarenguga kaasnevad euroala riikides enneolematud reaalsed välisšokid. Seetõttu ei saa sellist arengut pidada makromajanduslike alusnäitajate seisukohast stabiilseks. Lisaks seisavad mõned euroala liikmesriigid silmitsi pikaajaliste struktuursete probleemidega kestliku, vastupanuvõimelise ja kaasava majanduse ülesehitamisel.

2.3. Enne sellist kahte süsteemset šokki oli inflatsioon peaaegu kõikides euroala liikmesriikides suhteliselt madal. Suhteliselt madalaid inflatsioonimäärasid täheldati juba enne kliimakriisi algust ja mõnes euroala riigis esines isegi deflatsioon. Praegune inflatsioonidünaamika nõuab EKP käsutuses olevate vahendite ulatuslikku kasutamist. Praegu on inflatsioon euroala kestliku, vastupidava ja kaasava majanduskasvu jaoks üks suuremaid ohte. Inflatsiooni vähendamist ja stabiliseerimist ning selle hoidmist inflatsioonieesmärgi piires, st alla 2 %, ei ole võimalik saavutada ilma asjakohaste muudatusteta Euroopa Keskpanga rahapoliitikas. Sellega seoses on Euroopa Keskpanga nõukogu rakendanud vajalikke meetmeid, et täita Euroopa Keskpanga volitusi püüelda hinnastabiilsuse poole ja kaitsta finantsstabiilsust. Lähitulevikus on oluline, et EKP tegutseks tagasipöördumisel tavapärase rahapoliitika juurde ettevaatlikult.

2.4. Inflatsioon on suurim alates majandus- ja rahaliidu loomisest. See tuleneb mitmest tegurist, mis tõid kaasa inflatsioonimäära järkjärgulise tõusu isegi süveneva ülemaailmse COVID-19 kriisi ajal. Euroala majanduse praegune taastamine on pakkumise vähenemise tõttu seda negatiivset suundumust veelgi süvendanud. Venemaa sissetung Ukrainasse

on samuti hinnatõusule kaasa aidanud. On õiguspärane küsida, mil määral saab Euroopa Keskpanga rahapoliitika kõiki selle käsutuses olevaid vahendeid kasutades aeglustada inflatsiooni kasvu ning viia see järk-järgult tagasi avalikustatud inflatsioonieesmärgi tasemele ja hoida seda selle piires, seadmata ohtu ühisraha stabiilsust ja majanduse taastamist COVID-19 kriisist.

2.5. Praegused inflatsiooniga seotud suundumused ei ole ajutised ega lühiajalised (nagu märgiti 2021. aasta sügisel), vaid kajastavad suurt ebakindlust. Eelmise aasta teisel poolel tulenes hinnatõus peamiselt energiahindadest, tarneahelate katkemisest, ebatavaliselt toormehindade järsust tõusust ja suurematest transpordikuludest. Arvestades, et praeguse hinnadünaamika põhjused on mitmetahulised, ei suuda rahapoliitika üksi inflatsiooni piirata. Vaja on mitmekesistada energiaimporti ja vähendada seeläbi sõltuvust Venemaa tarnetest. Mitmekesistamine annab samuti euroala liikmesriikidele ajaloolise võimaluse alustada kiireloomulisi struktuurireforme (nt haldusreformid, kohtureformid, reformid õigusriigi tugevdamiseks) ja vähendada sõltuvust traditsioonilise sisendenergia impordist. Lisaks on vaja sekkumist turul, et saada kontrolli alla praegune hinnavolatiilsus energiaturul. Sellega seoses peab komitee tervitatavaks komisjoni ettepanekut erakorralise sekkumise kohta, et tegeleda kõrgete energiahindadega.

2.6. Samal ajal on tõendeid selle kohta, et paljud ettevõtted on suutnud suurendada oma kasumit ühiku kohta, olenemata energiahindade tõusust. Euroopa Keskpanga analüüs näitab, et kasum on olnud peamine tegur riigisiseses üldinflatsioonis, sest ettevõtted kandsid üle suuremaid kulusid ning kindlustasid ja suurendasid kasumimarginaale. Turusekkumised energiasektoris võivad samuti piirata hinnadünaamikat.

2.7. Praegune hinnatõus on peamiselt seotud pakkumisega. See suundumus mõjutab negatiivselt euroala konkurentsivõimet, tuues kaasa suuremad kulud ja palgatõusu surve majanduslanguse ajal. Kui selline negatiivne muster peaks jätkuma, võib see kaasa tuua stagflatsiooni (kuigi seda praegu euroala riikides tervikuna ei esine). Ajaloolises arvestuses kogeti stagflatsiooni peaaegu 40 aastat tagasi. Ei saa välistada, et kui süsteemsed välisšokid jätkuvad, võib see põhjustada soovimatu stagflatsiooni. Teiselt poolt juhib komitee tähelepanu sellele, et kui reaalpalga kaotus mõjutab madala ja keskmise sissetulekuga töötajaid, võib see kahjustada nõudlust.

2.8. 2021. aastal oli majanduskasv euroala liikmesriikides suhteliselt paljutõotav ning puudusid viited suurest majanduslikust ebakindlusest tuleneva investeeringute ja kaubavoogude järsu aeglustumise kohta. Ülemaailmne COVID-19 kriis võib süvendada lõhet euroala majanduskasvus, kui struktuurireforme ei võeta vastu ega rakendata. Selline lahknevuse suundumus võib avaldada suurt mõju lähenemisele ja süvendada seda negatiivset arengut euroala liikmesriikides.

2.9. Lühiajalises plaanis ei ole investeeringute võimaliku kasvu väljavaated lootustandvad. COVID-19 kriisi järgseks taastumiseks vastu võetud rahastamisvahendid (taaste- ja vastupidavusrahastu) on Ukraina sõja põhjustatud ebakindluse tõttu investeeringute valdkonnas jäänud mõnevõrra tagasihoidlikumaks. Seetõttu on oluline, et konkreetsed riigid suudaksid toime tulla euroala jätkuvate kauba- ja investeeringuvoogude häirete ning maailmamajanduses valitseva jätkuva ebakindlusega, ennekõike aga euroala liikmesriikides esineva suure ebakindlusega.

2.10. Majanduskasvu aeglustab ka energiahindade märkimisväärne tõus kodumajapidamiste jaoks. Mõned liikmesriigid on rakendanud meetmeid, et võidelda hinnatõusu vastu toetuste, käibemaksu muutmise, sealhulgas rohkem sotsiaalmakseid, ja madalaima sissetulekuga kodumajapidamiste jaoks energia sotsiaaltariifide kehtestamise kaudu. Seetõttu on vaja uuesti läbi mõelda energia tõhus kasutamine kodumajapidamistes ja muuta energiatarbimisega seotud harjumusi. Energiahindade tõus on kaasa toonud muude toodete järkjärgulise väljatõrjumise tarbija ostukorvist, nende järele on nüüd nõudlus vähenenud. Veelgi enam, kodumajapidamiste kõrgemad energiakulud muudavad kodumajapidamiste tarbimisharjumusi ja vähendavad märkimisväärselt teatavate tarbekaupade tarbimist. Energia on siiski põhihüve ja selle tarbimist saab vähendada vaid piiratud ulatuses, mis tähendab, et eelkõige vaesemad kodumajapidamised kannatavad hinnatõusu tõttu.

2.11. COVID-19 on avaldanud euroala liikmesriikide rahandusele väga negatiivset mõju. 2020. aasta märtsis hakati COVID-19 kriisiga toimetulekuks rakendama stabiilsuse ja kasvu pakti üldist vabastusklauslit. Loodi ka riigiabi ajutine raamistik, mis võimaldab ulatuslikult kasutada fiskaalstiimuleid ettevõtlussektori toetamiseks, kuid ka ühiskonna stabiilsuse säilitamiseks.

2.12. Eelarvemeetmed ja majanduskasvu vähenemine on märgatavalt suurendanud valitsemissektori võla suhet SKPsse, eelkõige mõnes suure võlakoormusega liikmesriigis. Äärmiselt oluline on jätkata valitsemissektori võla kestlikkuse tagamist valitsemissektori võla järkjärgulise vähendamise kaudu. Võttes arvesse, et energiahinnad püsivad keskpika aja jooksul jätkuvalt kõrgel tasemel, on vaja läbi vaadata turu- ja hinnakujundusmehhanismid koos eelarve lisatoetusmeetmetega, et toetada energiahindade tõusust kõige rohkem mõjutatud kodumajapidamisi ja ettevõtteid.

2.13. Suuremad julgeoleku ja muude kriitilise tähtsusega prioriteetidega seotud kulutused võivad viia euroala majandusliku positsiooni ajutise languseni maailmamajanduses. Seda arvesse võttes seisavad euroala liikmesriigid silmitsi suure probleemiga kestliku majanduskasvu suunas liikumisel ja euroala majanduse osakaalu säilitamisel võrreldes teiste ülemaailmsete konkurentidega, kasutades kõiki olemasolevaid vahendeid koos tõhusa asjakohase poliitikaga, sealhulgas diplomaatilisi vahendeid.

2.14. Viimasel ajal on euro vahetuskurss USA dollari suhtes langenud ebasoodsate geopoliitiliste arengute tõttu ja selle langus sai alguse 2021. aasta mais. Suuruselt teise reservvaluuta euro odavnemine (*depreciation*) tuleneb peamiselt Euroopa Keskpanga ja Föderaalreservi Süsteemi (*Federal Reserve System*) erinevast rahapoliitikast.

2.15. Tuginedes eespool esitatud analüüsile, on Euroopa Komisjon avaldanud oma majandusväljavaated (2022. aasta juulis), mille määravad peamiselt sündmused Ukrainas. Selles prognoosis eeldatakse, et sel aastal on majanduskasv ELi liikmesriikides 2,7 % ja euroalal 2,6 %, langedes komisjoni prognooside kohaselt järgmisel aastal 1,5 %-le ja 1,4 %-le. Prognooside kohaselt ulatub keskmine inflatsioonimäär sel aastal nii ELis kui ka euroalal 7,6 %-ni, samal ajal kui järgmisel aastal peaks inflatsioon langema vastavalt 4,6 %-le ja 4 %-le.

3. **Üldised märkused**

3.1. Komitee rõhutab, et Venemaa sissetungist Ukrainasse tulenev mõju mõjutab ja võib tugevalt mõjutada euroala riikide lühi- ja ka keskpika perioodi majandusarengut. Selline negatiivne areng on süsteemne ja sõjajärgses ajaloos ei ole midagi sellist kogetud. Seetõttu on seda väga keerukas võrrelda teiste šokkidega, mis on ajalooliselt avaldanud kahjulikku mõju euroala majandusarengule. Igal juhul valitseb väga suur ebakindlus, mis raskendab tulevaste arengusuundade väljavaateid.

3.2. Komitee juhib tähelepanu sellele, et makro- ja mikromajanduslike alusnäitajate kujunemissuundumused euroala riikides ei ole lootustandvad. Ebakindlus on eriti suur. Eelkõige esineb palju tundmatuid muutujaid, mis võivad mõjutada juba niigi äärmiselt suurt ebakindlust, mis on peamiselt geopoliitilist ja majanduslikku laadi.

3.3. Komitee leiab, et inflatsiooniga seotud suundumused on suur oht euroala riikide sotsiaal-majanduslikule arengule. Praegune inflatsioonirisk on peamiselt seotud pakkumise ja väärtusahelate häiretega. Sündmused Ukrainas, eelkõige sisendenergia valdkonnas, sealhulgas toormehinnad, ja COVID-19 leviku ohjemeetmed on kaasa toonud muutusi pakkumise poolel.

3.4. Praeguse inflatsioonidünaamika tõttu on vaja ulatuslikult kasutada EKP käsutuses olevaid vahendeid hindade stabiilsuse saavutamiseks, rakendades toetavat rahapoliitikat. EKP peaks tavapärase rahapoliitika juurde tagasipöördumisel tegutsema ettevaatlikult. Lisaks eeldatakse, et rahapoliitika jätkab euroala liikmesriikide majanduspoliitika toetamist.

3.5. Komitee rõhutab, et inflatsiooniriski ei ole liikmesriikides ohjeldatud ja selle kõrvaldamisega seotud püüdlused on vaid osalised. Võttes arvesse inflatsiooniga seotud jätkuvaid ebasoodsaid suundumusi ja nende mõju kodumajapidamistele ning arengut konkurentsivõime valdkonnas, kutsub komitee kõiki pädevaid ja vastutavaid asutusi üles vastu võtma ja rakendama kõiki kiireloomulisi meetmeid negatiivsete hinnašokkide tasakaalustamiseks. Samal ajal tuleb vältida euroala riigi võlakirjade turgude ebastabiilsust ([1]).

3.6. Komitee peab kiiduväärseks kava „REPowerEU“ avaldamist. Komitee loodab, et see kava aitab järk-järgult vähendada sõltuvust Venemaa Föderatsiooni sisendenergiast. Samuti annab see võimaluse selliste suurimate kuluriskide järkjärguliseks kõrvaldamiseks, mis ohustavad oluliselt euroala riikide hinnastabiilsust.

3.7. Komitee väljendab lootust, et kava „REPowerEU“ panustab veel kahel viisil: 1) see võib stimuleerida investeeringute olulist kasvu konkreetsetes sektorites ja valdkondades, viies nii ellu idee, mis pärineb Venemaa Ukrainasse sissetungi eelsest ajast. Põhiidee seisneb selles, et see aasta on investeeringute kasvu seisukohalt märkimisväärne, eelkõige konkreetsetes avalikku huvi pakkuvates valdkondades; 2) see peaks andma olulise panuse ka kõige olulisematesse struktuursetesse muutustesse, millega praegune põlvkond silmitsi seisab, ning seega täitma põhieesmärgid muuta euroala majandus konkurentsivõimelisemaks, kestlikumaks ja vastupanuvõimelisemaks, järgides rohelises kokkuleppes määratletud peamisi eesmärke.

3.8. Komitee jälgib tähelepanelikult, kuidas toimub investeeringute põhjalik ümberjaotamine võrreldes algsete investeerimiskavadega. Eeldatakse, et investeeringute kasv on väiksem sektorites, mis on seotud energiaalase ümberkujundamise ja rohelise kokkuleppe prioriteetide rakendamisega ELi riikides. On selgusetu, millised on väljavaated sektorites ja valdkondades, mis ei ole otseselt seotud. Seda arvesse võttes on oluline näha väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate arengut traditsioonilistes majandussektorites (mis ei ole strateegiliselt vajalikud või ei taotle üleilmset tipptaset), kasutades ära konkreetsete piirkondade potentsiaalseid võimalusi.

3.9. Komitee toetab kindlalt mitte ainult praeguste kriitilise tähtsusega prioriteetide täitmist, vaid ka ühtse innovatsiooni tulemuslikkuse tagamist kõikides piirkondades, euroalal ja ELis tervikuna. Kõnealuse eesmärgi alahindamine võib süvendada euroala piirkondade ja ELi liikmesriikide lahknevust.

3.10. Komitee peab kiiduväärseks võimalust suuremaks lähenemiseks tänu majanduskasvule endistes vähem arenenud euroala liikmesriikides, mis on pikaajaliselt arenenud kiiremini kui euroala keskmiselt. Sellega seoses tuleks märkida, et COVID-19 ja Ukraina praegune sõda võivad euroala liikmesriikides kaasa tuua süveneva ja lahkneva protsessi, mis ei aita kaasa Euroopa Liidu lepingus määratletud põhiidee saavutamisele.

3.11. Komitee peab kiiduväärseks ja toetab käimasolevat arutelu ELi liikmesriikide rahanduse uue institutsioonilise raamistiku kujundamise üle. Sellega seoses juhib komitee tähelepanu asjaolule, et stabiilsuse ja kasvu pakti eelarve-eeskirjade ajakohastamine on eelkõige seotud ülesandega ühitada rahanduslik jätkusuutlikkus selgete avaliku sektori investeerimisvajadustega.

3.12. Komitee näeb võimalusi mitmesuguste valitsemissektori kestliku võla tagamisele suunatud poliitikameetmete vastastikuseks kooskõlastamiseks ja seostamiseks. Lisaks on põhjendatud juhtudel vaja toetada eelarvestrateegiaid kooskõlas keskpika perioodi lähenemisviisiga eelarve korrigeerimisele, mis on suunatud majanduse taastamisele ja vastupanuvõime suurendamisele. Komitee väljendab lootust, et jõutakse realistlike ja toimivate lahendusteni, mille tulemuseks on riigi rahanduse platvorm, mis tuleks viivitamata ellu viia.

3.13. Võttes arvesse, et liikmesriikide eelarved on pärast COVID-19 kriisi surve all, peavad olema tagatud sihipärased ja tõhusad edasised kompensatsioonimeetmed, et toetada kodumajapidamisi ja ettevõtteid energiakriisiga toimetulekul. Komitee mõistab ja tunnustab õigustatult praegusi julgeoleku-, humanitaar- ja ühiskondlike vajaduste tagamise põhjuseid ning nende mõju euroala liikmesriikide eelarvetele. Sellega seoses peab komitee kiiduväärseks komisjoni otsust pikendada stabiilsuse ja kasvu pakti vabastusklausli rakendamist ning kutsub komisjoni üles esitama võimalikult kiiresti konkreetsed ettepanekud stabiilsuse ja kasvu pakti reformimiseks.

([1]) Seepärast väljendab komitee heameelt Euroopa Keskpanga 15. juuni 2022. aasta teadaande üle, mille kohaselt kavatsetakse välja töötada mehhanism euroala killustatuse vastu võitlemiseks.

3.14. Komitee on korduvalt väljendanud, et nagu ka minevikus, ja veelgi enam praegu, on vaja teha suuremaid jõupingutusi euroala positsiooni tugevdamiseks rahvusvahelises kontekstis. Praegu seisavad euroala riigid silmitsi uute probleemidega, mis on seotud üldise julgeolekuohu ja struktuursete muutustega. Peale selle võib majanduslik ja poliitiline areng mõjutada euro positsiooni rahvusvahelises raha- ja maksesüsteemis. Venemaa agressiooni ja sõja lõpetamine Ukrainas koos Ukraina territoriaalse terviklikkuse taastamisega võib viia maailmamajanduse elavnemiseni ja euroala majanduse tugevdamiseni selles.

4. **Konkreetsed märkused**

4.1. Komitee on veendunud, et võttes arvesse valitsevat suurt geopoliitilist ja majanduslikku ebakindlust, mis on seotud inflatsiooni ja valitsemissektori võla suurenemise riskidega, on euroala liikmesriikide suhtelise sotsiaal-majandusliku stabiilsuse tagamiseks taaste- ja vastupidavusrahastu vahendite kasutamisel oluline keskenduda õigetele prioriteetidele. Kõnealune rahastamisvahend võimaldab ELi liikmesriikidel võlakirjade ühist emiteerimist kapitaliturgudel ja see on seni olnud väga tõhus. Seepärast pooldaks komitee selle praktilist kasutamist ka edaspidi. Sellega seoses näeb komitee võimalust taaste- ja vastupidavusrahastu kasutamiseks pärast 2026. aastat.

4.2. Komitee rõhutab, et Venemaa jätkuv sissetung Ukrainasse võib konkreetsetes euroala riikides kaasa tuua soovimatu majanduslanguse ja isegi stagflatsiooni. Seetõttu tuleb praegu rohkem kui kunagi varem sellist negatiivset arengut hoolikalt jälgida ja rakendada nendega seonduvalt ennetusmeetmeid.

4.3. Komitee märgib, et töötuse ja tööturuga seotud suundumused viitavad suhtelisele stabiilsusele. Samal ajal juhib komitee tähelepanu riikide töötuse määrade suhteliselt suurele erinevusele võrreldes 2008. aasta eelse perioodiga. Mõnes euroala liikmesriigis esineb valdavalt struktuurset töötust, millele lisandub oskustööliste puudus. Selle kõrge kvalifikatsiooniga tööjõu suhtelise puuduse tõttu napib võimalusi konkurentsivõime suurendamiseks teatavates valitud sektorites ja valdkondades. Sellega seoses märgib komitee, et euroala liikmesriikides ja ELis on veel piisavalt ja seni kasutamata võimalusi oskuste täiendamiseks ja ümberõppeks.

4.4. Komitee on väga mures ebavõrdsusega seotud negatiivsete suundumuste ja suureneva vaesuse pärast euroala liikmesriikides ja kogu ELis. Ebavõrdsus selle mõiste kõige laiemas tähenduses on suurel määral ka ülemaailmse finantskriisi pärand. COVID-19 on seda negatiivset suundumust veelgi süvendanud. Energia- ja toiduhindade tõus mõjutab praegu kõige vähem kaitstud elanikkonnarühmi ning väikese ja keskmise sissetulekuga kodumajapidamisi. Seetõttu kutsub komitee kõiki pädevaid institutsioone üles looma sotsiaalset turvavõrku, mis toimiks tõhusalt ja milles kedagi ei jäeta kõrvale.

4.5. Komitee juhib veel kord tähelepanu edasiste mutatsioonide, pandeemiate ja epideemiate võimalikule ja ettenägematule arengule. COVID-19 esilekerkimine ja kiire levik näitas, et tervishoiusektoril puudus suuresti pandeemiavalmidus. Seetõttu on hädavajalik põhjalikum ettevalmistus, kuid eelkõige kõikide selle valdkonna pädevate organite ja asutuste vastutustundlikum poliitika. Komitee märgib, et nagu ka viimase kahe aasta areng on näidanud, saadakse suurim investeeringutasuvus tervishoidu ja ennetusse tehtavatest investeeringutest.

4.6. Komitee rõhutab, et suurema likviidsuse pakkumise toetamine alates COVID-19 puhangust on olnud õige otsus. Võttes arvesse, et mõned konkreetsed toimingud siiski peatati, on nüüd vaja keskenduda teatavate ettevõtjate maksevõime tagamisele. Pandeemiajärgse majanduskasvu toetamiseks on samuti vaja suuremat likviidsust. Seepärast peab komitee väga oluliseks kapitaliturgude liidu ja pangandusliidu loomise edendamist.

4.7. Komitee juhib tähelepanu asjaolule, et käimas on maailmamajanduse killustumine. Venemaa sissetung Ukrainasse on killustanud rahvusvahelist kaubandust, rahvusvahelisi makseid, rahvusvahelisi valuuta- ja finantssuhteid, rahvusvahelist transporti, rahvusvahelist teadust ja uurimistegevust, ülemaailmseid väärtusahelaid ning ka muid valdkondi. Sellel protsessil on olnud väga kahjustav mõju euroala riikide sotsiaal-majanduslikule arengule.

4.8. Komitee märgib, et praegune suur majanduslik ja geomajanduslik ebakindlus, millega kaasnevad suured riskid, on kõige keerulisem olukord kogu Euroopa integratsiooniprojekti ajaloos. Võttes arvesse tulevase sotsiaal-majandusliku arengu ettearvamatust, on väga vajalik, et pädevad asutused võtaksid vastu ja rakendaksid mitmeid meetmeid euroala liikmesriikide majandusele avalduvate välissõkkide vähendamiseks ja kõrvaldamiseks.

Brüssel, 27. oktoober 2022

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
president
Christa SCHWENG